

Jan Polski

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

INNOWACYJNOŚĆ A KULTURA GOSPODARCZA GMIN

1. Wstęp

Innowacyjność jest głównym elementem konkurencyjności gospodarki, nie tylko firm, ale także jednostek terytorialnych, mających swoją podmiotowość administracyjną. Ten temat jest obecny we wszystkich najważniejszych dokumentach unijnej i polskiej polityki wspomagania rozwoju regionalnego i lokalnego. W obecnym okresie programowania rozwój innowacyjności objęty jest jednym z najważniejszych programów operacyjnych Rządu RP, mianowicie Programem Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013 (PO IG).

Z tego dokumentu i innych dokumentów rządowych wynika, że polityka wspierania rozwoju innowacyjności jest adresowana głównie do sfery rynkowej, w tym do przedsiębiorstw i szeroko rozumianego otoczenia biznesu. Z pewnością jest to podejście zasadne. Innowacyjność warunkuje akumulację kapitału. Jednocześnie tworzy różnorodne, pozytywne efekty zewnętrzne podnoszące standardy cywilizacyjne całego środowiska gospodarczego. Wspomniany rządowy program operacyjny wskazuje także, że przedmiotem wsparcia będzie nie tylko innowacyjność technologiczna firm i działalność naukowo-badawcza z nią związana. Ruch innowacyjny ma miejsce także w sferze organizacji gospodarki i w różnych płaszczyznach życia społecznego. Grunt społeczny rozwoju ruchu innowacyjnego na terenie kraju jest zróżnicowany. Różna jest bowiem prężność organizacyjna społeczności lokalnych, uwarunkowania materialne, wiedza i nawyki mieszkańców, inne cechy kulturowe, w tym zwłaszcza poziom kultury gospodarczej.

Między ruchem innowacyjnym a stanem kultury gospodarczej na określonym terytorium istnieją obustronne powiązania. Intensywność ruchu innowacyjnego w

różnych dziedzinach życia jest istotnie warunkowana poziomem kultury gospodarczej. Z kolei poziom tej kultury jest uzależniony od intensywności ruchu innowacyjnego. Wskazanie wspólnych pól obydwu zjawisk jest celem tego artykułu. Próby wskazania związków między nimi wymagają określenia istoty i aspektów lub sfer zagadnień wchodzących w skład tych pojęć.

2. Kultura gospodarcza jako uwarunkowanie aktywności innowacyjnej

Kultura gospodarcza danej społeczności jest zjawiskiem wysoce złożonym i często mało uchwytym. Jednakże powinna być przedmiotem badań, ocen, a także należy wspomagać jej rozwój. Pełni bowiem funkcję stymulującą rozwój gospodarczy w różnych dziedzinach, w tym w zakresie innowacji. Na istotę kultury gospodarczej składają się m.in. takie zjawiska, jak:

1. poziom wiedzy, umiejętności, sprawności organizacji i nawyków w działaniach gospodarczych społeczności danego terenu;
2. materialne standardy gospodarki i życia społecznego;
3. zdolność do adaptacji osiągnięć cywilizacyjnych.

Każdy z tych aspektów może być mniej lub bardziej sprzyjającym czynnikiem szeroko rozumianej aktywności innowacyjnej. Może wpływać bezpośrednio lub pośrednio na wprowadzanie w życie różnorodnych nowości i usprawnień. Przejawy wysokiego poziomu kultury gospodarczej obejmują takie struktury społeczne, jak: rodziny i ich gospodarstwa domowe, firmy, instytucje samorządowe i rządowe działalność publiczną, w tym gospodarkę komunalną, oraz wszelkie inne formy struktur organizacyjnych społeczności lokalnych i ponadlokalnych.

Ważnymi elementami kultury gospodarczej są: wiedza i umiejętności, a także sprawność organizacyjna. Wymienione elementy mają swój rodowód w sferze oświaty i szkolnictwa wyższego. Wiedza zależy bowiem od form, trybu, poziomu i ciągłości kształcenia. Stąd też ważna jest sieć placówek kształcenia i szkoleń, ich baza materialna i dostęp do nich. Jest to element drugiej grupy zjawisk (wśród wcześniej wymienionych) składających się na istotę kultury gospodarczej. Do tej grupy można dołączyć poziom standardów materialnych osiągniętych głównie w sferze lokalnej infrastruktury społecznej, technicznej i ekonomicznej. Ponadto trzeba uwzględnić zasoby bazy lokalowej i korzystne zagospodarowanie przestrzenne, w tym łatwy dostęp do różnych funkcji na terenach gmin.

Pojawiające się nowe oferty rozwojowe, również innowacyjne, wymagają przygotowania gmin do ich przyjmowania na swój teren. W ramach zdolności do adaptacji tych ofert gminy muszą być przygotowane materialnie i organizacyjnie. Poza przygotowaniem wymaganych rezerw materialnych powinny tworzyć i rozwijać lokalne systemy marketingu gminnego kreującego wizję korzyści dla potencjalnych inwestorów i faktycznych użytkowników terenu. Marketing gminny jest także elementem kultury gospodarczej. Wymaga inwencji twórczej samorządów i

społeczności lokalnych. Innymi słowy, marketing gminny jest polem podejmowania działań innowacyjnych.

3. Istota innowacji i zakres pojęcia

Wspomniany projekt PO IG na lata 2007-2013 już we wstępie definiuje pojęcie innowacyjności. „Przez innowacyjność rozumie się wdrożenie nowości do praktyki gospodarczej. Uszczegóławiając tę definicję, przez innowację rozumie się wprowadzenie do praktyki nowego lub znacząco ulepszanego rozwiązania w odniesieniu do produktu (towaru lub usługi), procesu, marketingu lub organizacji” [Program Operacyjny... 2006, s. 6]. Podkreśla się też, że to pojęcie nie ma charakteru obiektywnego lecz relatywny [Program Operacyjny... 2006, s. 6]. To, co jest nowością w danym miejscu i czasie, może być produktem powszechnym w innej części przestrzeni społeczno-gospodarczej.

Przyczyną różnic znaczenia danego rozwiązania technicznego, organizacyjnego i marketingowego jest sam mechanizm upowszechniania i rozprzestrzeniania innowacji. Jest on często nazywany „dyfuzją innowacji”, przebiegającą z różną intensywnością, nierównomiernie w przestrzeni i w czasie. Trzeba podkreślić, że transfer innowacji jest nie mniej ważny dla gospodarki niż ich tworzenie oparte na wynalazkach, projektowych pomysłach i wdrażaniu prototypów. Biorąc pod uwagę to, że przedsiębiorczość i jej poziom technologiczny jest trzonem bazy ekonomicznej określonych jednostek terytorialnych (regionów, miast, gmin), innowacyjność przedsiębiorczości warunkuje kondycję tej bazy na danym terenie. Jednakże innowacje technologiczne firm nie są jedynym czynnikiem całokształtu innowacyjności terytorialnej. Nowoczesne technologie także mają wpływ na sprawność świadczenia usług publicznych, a przez to na sprawność funkcjonowania ich odbiorców.

Polem tworzenia i upowszechniania innowacji jest również sfera pozarynkowa. Mogą to być nowości materialne i organizacyjne natury fizycznej, w tym technicznej, na przykład nowe technologie utylizacji odpadów, nowoczesne rozwiązania transportowe, a szerzej komunikacyjne i inne. W infrastrukturze społecznej może to być nowa organizacja świadczenia usług oświatowych, medycznych, kulturalnych. Z kolei w sferze otoczenia biznesu mogą pojawiać się nowe formy transferu kapitału czy też wspomagania przedsiębiorczości, choćby innowacyjnej. Każda sfera życia niesie pomysły i wdrożenia innowacyjne. Można przyjąć tezę, że nowości powstają lub są stosowane łatwiej tam, gdzie jest sprzyjające im środowisko społeczno-ekonomiczne i techniczne. Te właśnie środowiska określają poziom kultury gospodarczej.

4. Próba klasyfikacji działań innowacyjnych

Jednym z najważniejszych warunków konkurencyjności polskiej przestrzeni w skali zjednoczonej Europy jest wspomaganie integracji w systemie nauka–

technologia–gospodarka [*Nauka-technologia...* 1995, s. 182]. Ten cel można uznać za powszechnie obowiązujący, czyli za zasadę polityki rozwoju regionalnego i lokalnego. Oczywiście każdy fragment terytorium kraju dysponuje różnym poziomem i strukturą potencjałów innowacyjności gospodarki oraz życia społecznego. Różna więc będzie dynamika rozwoju innowacji i konkurencyjności gospodarki w regionach, miastach oraz gminach wiejskich. Ogólnie rzecz ujmując, jest ona zmienna w przestrzeni i w czasie. Jest także zmienna w tych dwu wymiarach pod względem struktury dziedzin innowacyjności oraz form jej rozwoju.

Tworzenie klarownej polityki innowacyjnej w układach regionalnych i lokalnych wymaga wyprzedzającego opracowania pewnej siatki orientacyjnej, podobnej w charakterze do siatki geograficznej, określającej współrzędne danego miejsca. Owe „współrzędne” na gruncie innowacyjności można uznać za kryteria wyodrębnienia pól, w których innowacyjność jest rozwijana, może być wspomagana, a także będzie oddziaływać na inne pola rzeczywistości społeczno-gospodarczej. Wyodrębnienie tych pól i próba ich porządkowania mogą być oparte na trzech podstawowych kryteriach.

Pierwszym kryterium jest charakter innowacji. Istnieją innowacje natury technologicznej i organizacyjnej. Innowacje technologiczne mają swój wyraz materialny. Obejmują sferę produkcji dóbr materialnych i usługi techniczne lub technologiczne. Z kolei innowacje w sferze organizacji obejmują poprawę sprawności w szeroko rozumianej sferze zarządzania różnymi dziedzinami życia społecznego, w tym gospodarczego.

Drugim kryterium jest znaczenie innowacji dla życia gospodarczego i konsumpcji. Według tego kryterium można wyodrębnić innowacje techniczne i organizacyjne w zakresie wyrobów i usług finalnych (głównie w sferze konsumpcji), a także innowacje w produkcji i usługach służących kolejnym fazom działalności gospodarczej. Pierwsza grupa innowacji jest tradycyjnie nazywana nieprzenośnym postępem technicznym i organizacyjnym, druga zaś jest postępem przenośnym. Obydwie grupy postępu mają bardzo ważne znaczenie. Pierwsza określa warunki życia i poziom konsumpcji, druga podnosi poziom innowacyjności całej gospodarki.

Trzecim kryterium podziału jest rodzaj efektów, czyli korzyści powstających w wyniku przedsięwzięcia innowacyjnego. W ogólnym ujęciu są to korzyści wewnętrzne twórcy przedsięwzięcia innowacyjnego (firmy, instytucji, gospodarstwa domowego). Mogą wynikać z usprawnienia procesu funkcjonowania tej jednostki (technologia produkcji, sposób funkcjonowania instytucji itp.). Powinny mieć swój wyraz w oszczędności kosztów działalności (funkcjonowania). Drugi rodzaj efektów innowacyjnych obejmuje jakość produktu lub usługi materialnej i niematerialnej. Mogą to być usprawnienia parametrów użytkowych istniejących wyrobów i usług, mogą to być także całkowicie nowe wyroby i usługi. W praktyce podział ten jest niewyraźny. Zwykle korzyści wewnętrzne nie są „hermetycznie” zamknięte w jednostkach je osiągających dzięki wdrożeniu innowacji. Przenikają do środowiska

gospodarczego i społecznego poprzez konkurencja rynkową (z firm) lub niższe koszty publiczne (z instytucji) jako korzyści zewnętrzne.

5. Efekty wewnętrzne i zewnętrzne

Postęp techniczny w sferze przedsiębiorstw tworzy różnorodne efekty wewnętrzne (dla siebie) i zewnętrzne (dla bliższego i dalszego otoczenia). Są to korzyści i niekorzyści [Bury, Markowski, Regulski 1993, s. 47-64]. Korzyści wewnętrzne, w tym pochodzące z innowacji, mają wyraz w zysku, wyższej rentowności i konkurencyjności firm. Maksymalizacja korzyści wewnętrznych i poszukiwanie ich stymulatorów jest głównym motywem działania firm. Jednym z najpoważniejszych stymulatorów korzyści wewnętrznych jest właśnie innowacyjność, chociaż przejściowo może ona zwiększać niekorzyści (koszty, straty).

Podmioty gospodarcze, tworząc efekty wewnętrzne, jednocześnie tworzą efekty zewnętrzne. Jest to obiektywna prawidłowość. Efekty te, podobnie jak wewnętrzne, mają dwie strony – pozytywną (korzyści) i negatywną (niekorzyści). Można je klasyfikować według różnych kryteriów: wymierności (wymierne i niewymierne), zasięgu przestrzennego od źródła ich tworzenia (lokalne, regionalne, krajowe i przestrzennie nieograniczone) oraz według rodzajów (przepływowe, powstające w relacjach dostawcy–odbiorcy, zasobowe, czerpane przez wielu odbiorców, oraz strukturalne, powstające jako nadwyżki strukturalne określonych czynników rozwoju, w tym surowców, kadr, wiedzy, innych). Podobnie można dzielić niekorzyści zewnętrzne.

Omawiane efekty wewnętrzne i zewnętrzne tworzone przez różnorodne podmioty gospodarcze mają kapitalne znaczenie w związkach między rozwojem i rozprzestrzenianiem innowacji a krzewieniem kultury gospodarczej. W układach lokalnych i regionalnych szczególne znaczenie należy przypisywać właśnie korzyściom o tymże zasięgu przestrzennym i to we wszystkich ich rodzajach, w tym korzyściom wymiernym i niewymiernym. Mechanizm ich pomnażania powinien być przedmiotem polityki rozwoju regionalnego oraz lokalnego. W tej polityce poważną pozycję powinien zajmować rozwój regionalnych systemów innowacyjnych, w tym integracja wewnętrzna i zewnętrzna ich centrów lokalnych [Winterhalter 1991, s. 1-23] na użytek różnych dziedzin życia w regionie.

6. Elementy systemu innowacyjnego w regionie

Systemy innowacyjne w warunkach polskiej przestrzeni gospodarczej mogą być budowane głównie w wymiarze regionalnym. Przemawia za tym kilka przesłanek. Po pierwsze, regiony mają rozwinięte zaplecze naukowe, w tym w zakresie dyscyplin wiedzy stosowanej. Po drugie, w wymiarze regionalnym gospodarka jest wystarczająco zróżnicowana strukturalnie, aby ważniejszym gałęziom i branżom

można było zapewnić bliskie zaplecze innowacyjne. Po trzecie, region w warunkach Unii Europejskiej ma „gospodarza”. Jest nim samorząd wojewódzki prowadzący intraregionalną politykę rozwoju. Jest więc głównym animatorem wspomagania rozwoju infrastruktury innowacyjnej.

Struktura funkcjonalna systemów innowacyjnych jest zróżnicowana między regionami [Domański 2000, s. 48], również w państwach wysoko rozwiniętych. Jednakże można wśród nich wyspecyfikować wspólne elementy o zasadniczym znaczeniu. Można je podzielić na dwie grupy, w tym na grupę elementów tworzących i wdrażających innowacje oraz na grupę elementów obsługi ruchu innowacyjnego.

Głównym elementem jest regionalne zaplecze badawcze. W Polsce funkcjonuje ono przeważnie w dużych miastach lub w ich sąsiedztwie, niestety dotychczas nie wytworzyła się przestrzennie spolaryzowana forma potencjału badawczego na rzecz innowacji technologicznych, jak to ma miejsce na przykład w wielu ośrodkach francuskich [Rallet 1991, s. 1-19], nazywanych technopolami: Nancy – Brabois, Rennes – Atalante, Sophia Antipolis i inne.

Innym ważnym elementem regionalnych systemów innowacyjnych są parki technologiczne, czyli zgrupowania przedsiębiorstw innowacyjnych na niewielkich obszarach lub w wyraźnie wyznaczonych strefach. Firmy tam funkcjonujące prowadzą działalność opartą na intensywnym wdrażaniu innowacji technologicznych bądź organizacyjnych, w tym związanych z marketingiem [Matusiak 1995, s. 14]. W parku technologicznym może dominować jedna z trzech działalności: wdrożenia innowacji, ich tworzenie lub transfer. Może być też koncentrowana działalność stanowiąca dowolną kombinację tych funkcji.

Z kolei pojęciem parku przemysłowego określa się „wyodrębniony zespół nieruchomości, w skład którego wchodzi nieruchomość, na której znajduje się infrastruktura techniczna pozostała po restrukturyzowanym lub likwidowanym przedsiębiorcy. Tworzony jest on na podstawie umowy cywilnoprawnej, której jedną ze stron jest jednostka samorządu terytorialnego stwarzająca możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorcom, szczególnie małym i średnim, na preferowanych warunkach” [Pęcherz 2007, s. 33]. Ich sieć może być dość gęsta w regionie, głównie ze względu na możliwość wykorzystania nieruchomości i innego majątku po upadających firmach przemysłowych, bazach budowlanych i innych. Mogą być rozwijane praktycznie we wszystkich gminach. Stąd też wynika partnerska rola animatorów lokalnych zabiegających o rozwój innowacyjności miast i gmin wiejskich.

Poza siecią parków przemysłowych istnieje dość bogata struktura elementów tego systemu na terenie regionu. Do niej należą strefy funkcjonalne, podobne do parków przemysłowych. Mogą nimi być specjalne strefy ekonomiczne, rzadziej wolne obszary celne, jak na przykład w Małaszewiczach koło Terespoła, przy trzech przejściach granicznych na Białoruś. Mogą to być także strefy komercyjne przy lotniskach lub przejściach granicznych dla ruchu towarowego, jak w tejże gminie.

Drugą grupę elementów systemu innowacyjnego na obszarze regionu może tworzyć sieć instytucji i organizacji wspomagającej rozwój przedsiębiorczości, w tym głównie szkółki przedsiębiorczości (z franc. *les pépinières*) oraz inkubatory technologiczne. Do tej grupy można zaliczyć także sieć *venture capital*, instrumentu finansowego, zabezpieczającego przedsięwzięcia innowacyjne przed ryzykiem ich niepowodzenia [Węclawski 1997, s. 74-82]. Fundusz tworzony jest przez różnych inwestorów, głównie dla małych i średnich firm, a w istocie dla poprawy własnego środowiska ekonomicznego i wzrostu jego zasobności kapitałowej. Do tej grupy zalicza się także organizacje zrzeszające przedsiębiorców. Przykładami mogą być izby gospodarcze, kluby przedsiębiorczości, związki producentów i inne organizacje gospodarcze. Ponadto do tej grupy elementów systemu innowacyjnego należą jednostki obsługi kapitałowej. Są to banki, firmy ubezpieczeniowe, fundusze inwestycyjne i inne podmioty związane z obsługą kapitałową firm i przedsięwzięć innowacyjnych.

Wymienione tu typowe elementy regionalnych systemów innowacyjnych stanowią istotną część elementów kultury gospodarczej. Są to materialne standardy gospodarowania oparte na posiadanych i użytkowanych zasobach infrastruktury.

7. Polityka regionalna – partnerstwo lokalne

Dwie zasadnicze grupy elementów nie wypełniają w całości systemu innowacyjnego regionu. Istnieje jeszcze partnerstwo publiczne administracji samorządowej. Rola samorządu wojewódzkiego jest oczywista. Jest to główny animator polityki rozwoju intraregionalnego, a zatem i koordynator rozwoju lokalnego. Jego głównymi partnerami są samorządy lokalne odgrywające bardzo ważną, choć niejednakową rolę w rozwoju sieci elementów systemu innowacyjnego na obszarze regionu.

Starania samorządów lokalnych o wyposażenie ich jednostek w elementy systemu innowacyjnego dotychczas nie mają w Polsce sprawdzonej metody, którą można by wpisać w użyteczny dorobek doświadczeń zarządzania gminą. Poszczególne gminy odgrywają zresztą w tym systemie różną rolę. Z tego względu można je podzielić na kilka grup. Podstawową grupę stanowią ośrodki koncentrujące na swoich terenach zaplecze naukowe innowacji. Skupiają one również znaczną część innych elementów potencjału innowacyjnego regionu. Są to przeważnie duże miasta z uczelniami lub z zapleczem instytutów badawczych. Niekiedy takie zaplecze może funkcjonować w średnich miastach, choćby cztery instytuty nauk rolniczych w Puławach. W tych ośrodkach mogą rozwijać się także parki przemysłowe prowadzące wdrażanie innowacji, a także inkubatory i inne jednostki wspomagania aktywności innowacyjnej. Ta grupa funkcji regionalnego systemu innowacyjnego może być oparta na sieci miast powiatowych, chociaż tego rodzaju infrastrukturę posiadają również inne gminy mające specjalistyczne funkcje gospodarcze, jak wcześniej wspomniany Terespol.

Spójność, a raczej spoistość wewnętrzna regionu w znacznym stopniu zależy właśnie od poziomu rozwoju jego innowacyjności, w tym od gęstości rozmiesz-

czenia elementów systemu infrastruktury innowacyjnej i intensywności powiązań między nimi. Właśnie od tej okoliczności – zdaniem autora – zależą przyszłe, bezpośrednie i pośrednie korzyści każdej gminy z ruchu innowacyjnego. Dalekowzroczność i aktywność samorządów lokalnych w partnerstwie wspomaganie rozwoju innowacyjnego nie może ograniczać się do granic własnej gminy. Wyrazem lokalnej kultury gospodarczej jest myślenie i działanie na rzecz rozwoju ponadgminnego systemu infrastruktury innowacyjnej, którego efekty powinny mieć swój ślad w każdym miejscu aktywności społecznej i gospodarczej.

8. Systemy innowacji a elementy kultury gospodarczej

Kultura gospodarcza, jak również ruch innowacyjny obejmują rozległe sfery życia społecznego. Powiązania między tymi dwoma zjawiskami są niezaprzeczalnie pozytywne i nieograniczone. Polityka wsparcia powinna jednak opierać się na określonych najważniejszych „obszarach” lub inaczej na „polach” ich wspólnego działania. Współrzędnymi tych pól mogą być elementy składające się na treść kultury gospodarczej, i innowacyjności. Tak określoną macierz wspólnych pól ilustruje tab. 1.

Tabela 1. Obszary powiązań między innowacyjnością a kulturą gospodarczą

Innowacyjność Kultura gospodarcza	Sfera technologiczna: produkcja, usługi materialne	Sfera organizacyjna: instytucje, organizacje gospodarcze, organizacje społeczne, systemy marketingowe,
Poziom wiedzy, umiejętności i nawyków w działaniach gospodarczych	<ul style="list-style-type: none"> – wiedza naukowa – badania naukowe – projekty – transfer wiedzy – transfer pomysłów – umiejętność wdrożeń 	<ul style="list-style-type: none"> – organizacja oświaty – struktury organizacyjne badań i projektów – zarządzanie wiedzą – zarządzanie projektami – organizacja transferu innowacji – marketing innowacji – innowacje w marketingu – organizacja wdrożeń
Materialne standardy gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> – zaplecze badawcze – zaplecze projektowe – materialne warunki wdrożenia 	<ul style="list-style-type: none"> – zaplecze materialne infrastruktury – zaplecze materialne jednostek organizacyjnych – urzędnictwo informatyczne – standardy urbanistyczne
Zdolność do adaptacji osiągnięć cywilizacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> – transfer innowacji – transfer technologii – adaptacja technologii w nowych dziedzinach 	<ul style="list-style-type: none"> – systemy informacyjne – kształcenie ustawiczne – organizacja kontaktów międzynarodowych

Źródło: opracowanie własne.

Na współrzędnej obejmującej elementy kultury gospodarczej będą to: poziom wiedzy i umiejętności, materialne standardy gospodarowania oraz zdolność i skłonność do adaptacji osiągnięć cywilizacyjnych. Drugą współrzędną tworzy treść obejmująca innowacyjność technologiczną i organizacyjną. Sześć wspólnych pól powiązań między elementami kultury gospodarczej a innowacyjnością wymaga określenia ich treści, czego próbą jest zawartość tab. 1. Owa treść może być merytoryczną podstawą programów wspomagających rozwój regionalny i lokalny w dziedzinach: wysokiej szansy, strategicznych i problemowych. Omawiana „sześciopolówka” lub inna próba określenia ważnych pól może być istotnym ogniwem strategii rozwoju regionalnego i lokalnego.

Powstaje kwestia, gdzie obecnie należałoby skoncentrować zewnętrzne zasilanie tego systemu, które pola powinny być zasilane wcześniej, a które ewentualnie w dalszej kolejności. Słabość całego omawianego systemu (innowacje – kultura gospodarcza) w skali kraju i poszczególnych regionów obecnie nie daje gwarancji wysokiej efektywności jednokierunkowego i sekwencyjnego zasilania zewnętrznego, na przykład ze źródeł unijnych. System ten wymaga jednoczesnego i wielostronnego wsparcia wszystkich jego elementów (pól). Taka strategia rozwoju innowacyjności i kultury gospodarczej jest – zdaniem autora – prawidłowa w dwóch najważniejszych układach – w układzie krajowym i regionalnym. Natomiast w układzie lokalnym wspomaganie rozwoju innowacyjności może być koncentrowane głównie w dużych i niektórych średnich miastach mających własne zaplecze badawcze i wdrożeniowe.

9. Wnioski końcowe

Wspomaganie rozwoju innowacyjności gospodarki jest niewątpliwie priorytetowym kierunkiem polityki gospodarczej Polski i Unii Europejskiej. Z ekonomicznego i ogólnocywilizacyjnego punktu widzenia jest to w pełni zasadne. Jednakże wdrażanie tej polityki w kraju następuje dość opornie, zwłaszcza w regionach, miastach i gminach niżej rozwiniętych gospodarczo. Niski poziom rozwoju przedsiębiorczości i niska ich zasobność kapitałowa są najpoważniejszą, chociaż nie jedyną przyczyną tego opóźnienia.

Wśród poważnych ograniczeń aktywności innowacyjnej w Polsce wymienić należy niski poziom ich kultury gospodarczej. Niewystarczające są wiedza i umiejętności organizowania terytorialnych systemów innowacyjnych, niewystarczające jest zaplecze materialne badań, brakuje umiejętności i nawyków nowoczesnych wdrożeń, a także zbyt niska jest aktywność w transferze absorpcji osiągnięć światowych i unijnych.

Przełamanie inercji w tym zakresie będzie procesem długotrwałym. Przyspieszenie jest możliwe dzięki upowszechnianiu wiedzy i umiejętności, a także przełamywaniu oporów we współpracy środowisk projektowych i badawczych z przedsiębiorcami. Potrzebny jest mechanizm pobudzania aktywności animatorów lokalnych, zwłaszcza w tych ośrodkach, które dysponują już pewnym potencjałem innowacyjnym i przejawami wysokiej kultury gospodarczej. Wspomaganie krzewie-

nia kultury gospodarczej w układach terytorialnych, głównie lokalnych, jest poważnym wyzwaniem dla polskiej polityki regionalnej i lokalnej.

Literatura

- Bury P., Markowski T., Regulski R., *Podstawy ekonomiki miasta*, Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości, Łódź 1993.
- Domański R., *Miasto innowacyjne*, Studia, Tom CIX KPZK PAN, PWN Warszawa 2000.
- Matusiak K.B., *Parki technologiczne. Instytucjonalne wspieranie przedsiębiorczości, procesów innowacyjnych i rozwoju regionalnego*, IP Fundacja Inkubator, Łódź 1995.
- Mync A., *Instytucjonalne aspekty innowacyjności regionalnej. Zarys problemu*, [w:] A. Kukliński, K. Pawłowska, *Innowacja – Edukacja – Rozwój regionalny*, Wyższa Szkoła Biznesu przy współpracy z Biurem Koordynacji Kształcenia Kadr, Seria Sądecka, Tom 1, Nowy Sącz 1998.
- Nauka – technologia – gospodarka. Wzajemne powiązania i globalne tendencje rozwoju*, red. A. Kukliński, Komitet Badań Naukowych, Warszawa 1995.
- Pęcherz E., *Korzyści inwestowania w parki przemysłowe i technologiczne oraz specjalne strefy ekonomiczne*, Prawo przedsiębiorcy. Od przepisu do praktyki nr 25 (753), INFOR 2007.
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2006.
- Rallet A., *Theorie de la polarisation et technopoles*, [w:] *Qolloque de recherche sur les technopoles et les autres actions territoriales visant a favoriser les transferts de technologie*, 16 au 18 octobre Nancy 1991.
- Regionalna strategia innowacji województwa lubelskiego. Innowacyjna Lubelszczyzna – przeobrażenia pomysłów w działanie*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego, Lublin 2004.
- Strahl D., *Innowacyjność regionów Polski na tle europejskiej przestrzeni regionalnej ze względu na rozwój sektora usług*, [w:] *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*, red. D. Strahl, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1124, AE, Wrocław 2006, s. 27-36.
- Szczepański C., *Zwiększanie innowacyjności polskiej gospodarki*, Materiały pokonferencyjne, Ministerstwo Gospodarki, Baranów 1999.
- Węclawski J., *Venture capital. Nowy instrument finansowania przedsiębiorstw*, PWN, Warszawa 1997.
- Winterhalter F., *Cooperations internes et externes des districts technologiques*, [w:] *Qolloque de recherche sur les technopoles et les autres actions territoriales visant a favoriser les transferts de technologie*, 16 au 18 octobre Nancy 1991.

INNOVATIVENESS IN THE ECONOMIC CULTURE OF COMMUNITIES

Summary

Innovativeness is one of the main priorities in the policy of the EU and Poland. The article indicates the importance of development of innovations, not only in technological sphere but also in the sphere of organization. Apart from companies and science institutes, territorial, regional and local self-governments should also become important animators of innovative development. Their mandate is to create facilities for innovations, for instance by supporting development of economic culture. Both spheres support each other and together they can have more effective influence on development of cities, rural communities and regions.